

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розвиток інформаційного суспільства, входження України до європейського простору висувають нові вимоги до якості підготовки висококваліфікованих учителів іноземних мов. Соціальні й культурні реалії сьогодення вимагають підготовки фахівця нового типу, готового до професійної діяльності в інформаційному суспільстві, особистості, яка має творчий потенціал і володіє культурою використання засобів інформації як джерела нових знань для професійного саморозвитку та самоосвіти. Культура роботи з інформацією стає ознакою професіоналізму сучасних фахівців загалом і вчителя англійської мови зокрема.

Психолого-педагогічні аспекти інформатизації освіти і використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі відображені в працях П. Асоянц, В. Беспалька, Н. Бичкової, І. Богданової, Н. Бориско, А. Єршова, М. Жалдака, О. Заболотської, В. Зінченко, А. Коваль, В. Краснопольського, Ю. Машбиця, В. Монахова, Є. Полат, І. Самойлюкевич, П. Сердюкова, Н. Талізної, О. Тарнопольського, J. Barton, G. Dudeney, R. Earle, M. Connell, D. Johnson, D. Laurillard, N. Wentworth та ін.

Інформаційна культура стала предметом спеціальних досліджень, в яких її витлумачено з позицій гуманістичного (Г. Герцог, В. Каймін, Н. Угринович), діяльнісного (Н. Гендіна, Б. Невзоров, Н. Паршиков), культурологічного (С. Антонова, А. Гречихін, С. Каракозов, Н. Макарова, В. Сухіна), особистісно орієнтованого (С. Бешенков, М. Вохришева, Н. Зинов'єва, Є. Медведєва, Б. Семеновкер, Н. Ходякова), технологічного (Ю. Брановський, А. Єршов, В. Мілітар'єв, Ю. Первін), філософсько-світоглядного (Е. Семенюк, О. Суханов, А. Урсул) та інших підходів.

Крім того, досліджено формування інформаційної культури в процесі підготовки студентів у ВНЗ (В. Андрєєва, А. Атаян, М. Близнюк, Г. Вишинська, Н. Лантух, О. Ластовка, Л. Нестєрова, К. Овчиннікова, О. Оршанський, Т. Плєханова, Н. Шаховалов, І. Щукіна та ін.); можливості використання освітніх інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні інформаційної культури вчителя (Т. Вєзіров, Т. Гусакова, Н. Кузнєцова, Л. Морська). Формування інформаційної культури студентів пов'язане з уміннями і навичками роботи з новими інформаційними технологіями в процесі навчання. Натомість інформаційна культура є більш широким і складним явищем, що передбачає не лише роботу з інформаційно-комунікаційними технологіями, а й з будь-якими видами інформації. У процесі підготовки вчителя англійської мови, яка має свої лінгвістичні, психологічні й дидактичні особливості, ці моменти набувають особливої значущості.

Однак у теорії і практиці підготовки вчителів англійської мови відсутня науково обґрунтована методична система формування їхньої інформа-

ційної культури. Так, не окреслено специфіки і змісту формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, не визначено педагогічних умов її формування, відсутня система вправ і методика реалізації педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови в процесі їхньої професійної підготовки у вишах, що і визначило вибір теми дослідження «Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови».

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського «Теорія та практика особистісно орієнтованого навчання іноземної мови (англійської) як спеціальності у вищому закладі освіти» (протокол № 5 від 30.12.2004 р.). Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 4 від 25.11.2004 р.) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 10 від 21.12.2004 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні й науковому обґрунтуванні педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови та в розробці методики їх реалізації.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність і структуру феномену «інформаційна культура майбутнього вчителя англійської мови», визначити критерії, показники, схарактеризувати рівні сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.
2. Виявити й науково обґрунтувати педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.
3. Розробити й апробувати експериментальну модель, систему вправ і методику реалізації педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.
4. Розробити методичні рекомендації з формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.

Об'єкт дослідження – інформаційна культура як складник професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови.

Предмет дослідження – зміст та методика формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови у вищій школі.

Гіпотеза дослідження – формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови відбуватиметься більш ефективно, якщо забезпечити єдність таких педагогічних умов:

- комплексність, систематичність та наступність на всіх рівнях і

етапах взаємодії студентів з англомовними засобами інформації;

- наявність системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англомовною інформацією;
- соціокультурна спрямованість вибору професійно-орієнтованих англомовних джерел інформації.

Методи дослідження. З метою визначення стану теоретичних і методичних засад формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, визначення педагогічних умов і побудови методики їх реалізації використано теоретичні методи: аналіз, узагальнення і систематизацію психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень, нормативних і навчально-методичних джерел з теми дисертаційної роботи. Задля виявлення рівнів сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови застосовано методи тестування і цілеспрямованого педагогічного спостереження за процесом навчання студентів факультетів іноземних мов, анкетування майбутніх учителів англійської мови. Для перевірки ефективності розробленої методики формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови використано метод педагогічного експерименту. Для узагальнення, якісного й кількісного аналізу експериментальних даних застосовано метод статистичної обробки результатів дослідження.

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі факультету іноземних мов Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського та факультету іноземної філології Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. В експерименті взяли участь 180 студентів.

Наукова новизна дослідження: уперше визначено зміст і структуру феномену «інформаційна культура вчителя англійської мови», що включає лінгвістичний, інструментально-діяльнісний, ціннісно-смысловий, творчий та рефлексійний компоненти; виявлено критерії оцінювання рівнів сформованості інформаційної культури майбутнього вчителя англійської мови (ціннісно-змістовий, професійно-діяльнісний, творчорефлексійний) і їх показники (інформаційна обізнаність, інформаційна активність, інформаційна готовність; уміння, спрямовані на отримання інформації з різноманітних англомовних джерел; уміння, спрямовані на адаптацію й інтерпретацію англомовної інформації; уміння, спрямовані на адекватне і повне повідомлення інформації іноземною мовою; здатність до креативного мислення, здатність до самостійного мислення, здатність до рефлексії); схарактеризовано високий, середній, базовий рівні сформованості інформаційної культури студентів факультетів іноземних мов. Визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності формування інформаційної культури майбутніх

учителів англійської мови, а саме: комплексність, систематичність і наступність на всіх рівнях та етапах взаємодії студентів з англійськими засобами інформації; наявність системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англійською інформацією; соціокультурна спрямованість вибору професійно-орієнтованих англійських джерел інформації. Уточнено сутність понять «інформаційна культура», «інформаційна компетенція», «інформаційні вміння». Дістала подальшого розвитку методика навчання майбутніх учителів іноземних мов.

Практичне значення одержаних результатів: розроблено зміст і методику формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови та рекомендації щодо її використання; відібрано мовний і мовленнєвий матеріал для формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, на основі якого розроблено систему вправ, спрямовану на формування інформаційної культури студентів 2-х курсів факультетів іноземних мов у єдності її компонентів (лінгвістичного, інструментально-діяльнісного, ціннісно-сислового, творчого та рефлексійного); розроблено спецпрактикум «Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови» та методичні рекомендації з формування інформаційних умінь студентів 2-х курсів факультетів іноземних мов під час роботи з англійськими текстами різних функціональних стилів. Результати дослідження можуть бути використані в лекційних курсах, практикумах, у складанні навчальних програм, методичних рекомендацій, навчальних посібників для студентів факультетів іноземних мов, а також застосовуватись у системі післядипломної освіти.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес підготовки майбутніх учителів англійської мови в Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського (акт про впровадження № 4670 від 17.09.07 р.), Одеському обласному інституті вдосконалення вчителів (акт про впровадження № 791 від 01.10.07 р.), Мелітопольському державному педагогічному університеті (акт про впровадження № 06/1549 від 31.08.07 р.), Миколаївському державному університеті імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 01/834 від 18.09.07 р.), Рівненському державному гуманітарному університеті (акт про впровадження № 925 від 19.09.07 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечувалася методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень; використанням комплексу методів дослідження, адекватних його об'єкту, предметові, меті та завданням; кількісним і якісним аналізом здобутих результатів; репрезентативністю вибірки учасників експерименту і статистичною значущістю емпіричних даних, які забезпечують логічність, обґрунтованість і достовірність наукових положень та висновків; позитивними наслідками експериментальної роботи.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на III, IV міжнародних науково-практичних конференціях «Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов» (м. Луганськ, 2005 р., 2006 р.), міжнародних науково-практичних конференціях «The Science: theory and practice» (м. Прага-Дніпропетровськ-Белгород, 2005 р.), «Актуальні проблеми сучасних наук: теорія і практика» (м. Дніпропетровськ, 2005 р.), «Наукові дослідження та їх практичне застосування. Сучасний стан і шляхи розвитку» (м. Одеса, 2005 р.), «Лінгводидактика і методика навчання іноземних мов: до нової парадигми» (м. Мінськ, 2006 р.), «Підготовка полікультурної багатомовної особистості в умовах інтеграції України у світовий освітній простір» (м. Чернігів, 2007 р.), «Сучасні напрями теоретичних та прикладних досліджень 2007» (м. Одеса, 2007 р.), всеукраїнських науково-практичних конференціях «Сучасні засоби навчання іноземних мов» (м. Ніжин, 2005 р.), «Управління якістю підготовки фахівців у вищій школі: історія, досвід, перспективи» (м. Одеса, 2006 р.), всеукраїнських науково-практичних читаннях студентів і молодих науковців, присвячених педагогічній спадщині К. Д. Ушинського (м. Одеса, 2005 р.), обговорювалися на наукових семінарах і засіданнях кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (2005-2007 рр.), а також методичних семінарах Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів (2006-2007 рр.).

Публікації. Результати дослідження викладено у 13 публікаціях автора, з них 5 – у фахових виданнях України.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 11 додатків. Загальний обсяг роботи становить 199 сторінок. У тексті вміщено 2 схеми, 11 таблиць, 8 діаграм, що обіймають 3 сторінки основного тексту. Додатки викладено на 65 сторінках. У списку використаних джерел 278 найменувань, що охоплюють 29 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, розкрито наукову новизну і практичне значення, висвітлено методи дослідження, подано дані щодо апробації, впровадження одержаних результатів та структури роботи.

У **першому розділі** «Теоретичні засади формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови» проаналізовано стан досліджуваної проблеми у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі; визначено зміст і структуру феномену «інформаційна культура вчителя англійської мови»; уточнено сутність понять «інформаційна ку-

льтура», «інформаційна компетенція», «інформаційні вміння»; здійснено аналіз нормативних документів, чинних програм і підручників з формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.

Поняття «інформаційна культура» сформульовано в дослідженнях, присвячених вивченню механізмів та особливостей інформаційного обміну у зв'язку з посиленням ролі інформації в соціокультурних процесах, що відбуваються в сучасному суспільстві (Т. Вітухновська, Г. Воробйов, М. Вохришева, Н. Гендіна, А. Гречихін, М. Жалдак, Н. Зинов'єва, В. Каймін, В. Коган, В. Матросов, Н. Макарова, О. Медведєва, Ю. Первін, Б. Семеновкер, Н. Угринович, А. Урсул, І. Хангельдієва та ін.).

Учені (С. Каракозов, Є. Ширшов) тлумачать інформаційну культуру як складник базової культури особистості, її системної характеристики, що дозволяє їй ефективно брати участь у всіх видах роботи з інформацією (отриманні, накопиченні, кодуванні і переробці її змісту, створенні на цій основі якісно нової інформації та її практичному використанні). При цьому С. Каракозов зазначає, що інформаційна культура особистості включає грамотність і компетентність у розумінні природи інформаційних процесів та відносин, гуманістично орієнтовану інформаційну ціннісно-смыслову сферу (прагнення, інтереси, світогляд, ціннісні орієнтації), розвинену інформаційну рефлексію, творчість в інформаційній поведінці і соціально доцільній інформаційній активності.

На підставі проведеного аналізу наукового фонду було запропоновано робоче визначення інформаційної культури вчителя англійської мови. Так, інформаційна культура вчителя англійської мови є складником його професійно-педагогічної культури, що дозволяє йому ефективно брати участь у всіх видах роботи з англомовною інформацією: у процесі отримання, кодування і переробки інформації будь-якого виду, створення на цій основі якісно нової інформації, її передавання та практичного використання в навчанні англійської мови (а саме: у навчанні вимови, лексичних одиниць, граматичних явищ, структур мовленнєвих актів, країнознавчого матеріалу), у роботі з англомовними текстами, їх перекладі та редагуванні, і включає знання інформаційних ресурсів власної професійної сфери, гуманістично орієнтовану інформаційну ціннісно-смыслову сферу, розвинену інформаційну рефлексію, творчість в інформаційній поведінці й соціально-інформаційній активності, а також національно-культурну специфіку мовленнєвого спілкування.

Інформаційна культура вчителя англійської мови є показником ефективності його професійної підготовки. Як об'єктивне явище вона виявляється в мовних знаннях, які обумовлені специфікою предмета «Іноземна мова: англійська», і способах діяльності іноземною мовою. Як суб'єктивне – у професійній діяльності вчителя англійської мови в процесі розвитку мовної особистості майбутнього фахівця в полікультурному

інформаційному суспільстві.

Відповідно до складників інформаційної культури та з урахуванням особливостей інформаційної культури вчителя англійської мови, які передбачають роботу з англійською інформацією, і відтак, потребують спеціальних іншомовних лінгвістичних умінь, ми виокремлюємо такі компоненти інформаційної культури майбутнього вчителя англійської мови, як-от: лінгвістичний, інструментально-діяльнісний, ціннісно-смысловий, рефлексійний та творчий.

Потреба формування інформаційної культури вчителя зазначена в низці законодавчих і нормативних актів. Проте, у державних стандартах вищої освіти, програмах підготовки майбутніх учителів іноземної (англійської) мови йдеться про формування в них умінь і навичок роботи із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, а не з інформацією в усіх її видах і способах подання. Чинні програми з англійської мови вимагають від студентів володіння вміннями пошуку, аналізу й використання англійської фахової інформації. Однак, огляд навчальних посібників, призначених для підготовки студентів 2-х курсів факультетів іноземних мов, майбутніх учителів англійської мови, виявив відсутність системи спеціальних вправ, спрямованих на оволодіння студентами навичками і вміннями щодо роботи з англійською інформацією, визначених педагогічних умов формування їхньої інформаційної культури та відповідної методики їх реалізації в навчальному процесі.

У **другому розділі** «Методика формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови» визначено педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, описано систему вправ з формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови; подано експериментальну модель формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.

Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови в процесі професійної підготовки залежить від наявності певних педагогічних умов, а саме: комплексності, систематичності та наступності на всіх рівнях і етапах взаємодії студентів з англійськими засобами інформації; наявності системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англійською інформацією; соціокультурної спрямованості вибору професійно-орієнтованих англійських джерел інформації.

Відповідно до цих умов була розроблена система вправ, спрямована на формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. Ця система складається з трьох груп вправ, кожна з яких відповідає формуванню певного компонента інформаційної культури, а саме: інструментально-діяльнісного, творчого, рефлексійного.

Формування лінгвістичного компонента (володіння учителем англійської мови сукупністю знань, умінь і навичок оперування текс-

товою інформацією як одиницею інформаційного обміну, що здійснюється шляхом сприйняття, декодування, осмислення й інтерпретації англomовної інформації, а також її продукування) та ціннісно-смыслового компонента (сукупність особистісно-значущих і особистісно-цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, позицій, діяльності в засвоєнні, створенні і використанні англomовної інформації) забезпечувались у всіх групах вправ.

До кожної з виокремлених груп увійшли вправи різних типів та видів. Так, до групи вправ, спрямованих на формування інструментально-діяльнісного компонента, було віднесено такі типи: умовно-комунікативні, комунікативні, рецептивні, рецептивно-аналітичні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні, і види вправ: лінгвістично-пошукові, комунікативно-пошукові, пізнавально-пошукові культурознавчі, комунікативно-орієнтовані, пізнавально-дослідні та пошуково-ігрові. Усі вправи виконувались індивідуально, парами і групами.

Подаємо приклади вправ означеної групи. Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна. Вид: лінгвістично-пошукова. Мета: сформувані в студентів навички роботи з текстовою інформацією й обговорення отриманої інформації англійською мовою.

Task: look through the short articles given below. Make the compression of the text information. Read the articles once more, choose the article you liked and do the tasks below.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна. Вид: комунікативно-пошукова. Мета: сформувані вміння пошуку інформації в усій сукупності англomовних інформаційних ресурсів, вилучати інформацію з різноманітних джерел, оцінювати і занотовувати її з урахуванням поставлених цілей.

Task: give the analysis of the English press materials devoted to the problem of human health. Use printed periodicals or Internet (www.thetimes.co.uk, www.nytimes.com/learning, <http://www.sundaytimes.co.uk>, <http://news.google.com/nwshp?tab=wn>, <http://news.bbc.co.uk>, www.nytimes.com, www.thetimes.co.uk). Note down the necessary information and be ready for further discussion on the topic «Illnesses and their Treatment».

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна. Вид: пізнавально-пошукова культурознавча. Мета: розвивати в студентів навички й уміння синтезувати і передавати соціокультурну інформацію з різних автентичних джерел, чітко обґрунтовувати та розширювати висловлені погляди, надавати потрібні пояснення й аргументи.

Task: use English Internet-resources to find as much information as possible with the help of search engines using key-words. Basing on the information you found, analyse educational system of the USA, Great Britain and Ukraine, define what you suppose to be their good and bad sides. Prove your point of

view. Try to be convincing in defending your views, using facts, giving necessary arguments.

Група вправ, спрямованих на формування творчого компонента інформаційної культури, охоплювала комунікативні й умовно-комунікативні, рецептивно-аналітичні, рецептивно-продуктивні та продуктивні вправи. З-поміж них було виокремлено такі види вправ, як-от: пошуково-творчі, творчі й креативно-дослідні.

Подаємо приклади вправ цієї групи. Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна. Вид: пошуково-творча. Мета: розвивати вміння студентів сприймати на слух англomовну інформацію й обговорювати її.

Task: watch and listen to BBC and CNN news. What is the difference between foreign news and information presented by local companies? What events are covered in the programmes of Mass-Media of different countries? What events are covered in the Ukrainian news, but not in the British and American Mass-Media? What is common and what is different in television coverage of the events and facts which are discussed in TV news? Present notes for the discussion.

Тип вправи: умовно-комунікативна, продуктивна. Вид: творча. Мета: розвивати в студентів навички англomовного писемного мовлення в написанні творчих робіт.

Task: the editors of the English sport magazine addressed to the readers with the request to send a short essay with their ideas about the types of sport which may appear in future. Read some advice on essay writing (www.essay-punch.com, www.ebaack.com). Write down the essay for this magazine.

Тип вправи: умовно-комунікативна, продуктивна. Вид: креативно-дослідна. Мета: розвивати в студентів навички навчально-дослідної роботи з англійської мови.

Task: use English Internet-resources to find as much information as possible with the help of search engines using key-words. Using the information you have selected, present the article about the use of neologisms in publicistic texts in modern English.

До вправ, спрямованих на формування рефлексійного компонента, увійшли: умовно-комунікативні й комунікативні; рецептивно-аналітичні та рецептивно-продуктивні типи вправ і такі їх види, як-от: аналітично-оцінювальні та рефлексійно-оцінювальні. Приклади вправ цієї групи подано нижче.

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-аналітична. Вид: аналітично-оцінювальна. Мета: сформувати в студентів аналітичні навички й уміння роботи з англomовною навчальною літературою.

Task: analyse the educational literature in English Grammar on the topic «Modal Verbs», find the fragment of authentic belles-lettres text (page format – A-4) and analyse all the cases of the use of modal verbs in it.

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-аналітична. Вид: рефлексійно-оцінювальна. Мета: удосконалювати в студентів навички й уміння самостійної роботи з англomовним граматичним матеріалом та вміння самоконтролю і самокорекції.

Task: do your spell checking. Use the materials of the Website http://grammar.ccc.commnet.edu/grammar/quiz_list.htm, choose the section «Spelling», do the offered test. Analyse your errors. Do the task again. Analyse the results (whether there are changes as compared to the previous test implementation).

З урахуванням теоретичних позицій дослідження було розроблено експериментальну модель формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови з використанням запропонованої системи вправ. Реалізація моделі передбачалася на 2-х курсах факультетів іноземних мов у процесі вивчення навчальних дисциплін «Практика усного та писемного мовлення», «Практична грамати́ка», «Практична фонетика». Гнучкості знань студентів сприяла реалізація міжпредметних зв'язків з курсами «Країнознавство» й «Основи наукових досліджень». Розроблена експериментальна модель базувалася на дидактичних, психологічних та методичних принципах, що відображали специфіку процесу формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, й обіймала чотири етапи: мотиваційно-підготовчий, репродуктивно-діяльнісний, конструктивно-творчий і рефлексійно-оцінювальний.

Мета першого, мотиваційно-підготовчого, етапу полягала в ознайомленні студентів з можливостями використання традиційних та інноваційних інформаційних ресурсів у процесі вивчення англійської мови; збагаченні й систематизації їхніх знань щодо роботи з фаховою інформацією, а також формування стійкого інтересу до інформаційної діяльності англійською мовою, розуміння її важливості для професійного самовдосконалення. Усі завдання були спрямовані на заохочення студентів до роботи з англomовною інформацією, формування потреби в пошуково-дослідній діяльності. Досягнення цієї мети забезпечувалося використанням матеріалів, поданих у першій частині спецпрактикуму «Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови» та першому модулі «Choosing a Career» розроблених нами методичних рекомендацій з формування інформаційних умінь студентів 2-х курсів факультетів іноземних мов під час роботи з англomовними текстами різних функціональних стилів. Зазначені матеріали реалізовували такі педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, як-от: наявність системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англomовною інформацією; соціокультурна спрямованість вибору професійно-орієнтованих англomовних джерел інформації, та застосовувались у процесі проведення міні-лекцій, практичних занять, пізнавальних бесід-обговорень.

На першому етапі студенти ознайолювалися з можливостями сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вивчення англійської мови, списками веб-сайтів провідних англомовних інформаційних телекомпаній та інтерактивних електронних періодичних видань, аналізом програмних продуктів для вивчення англійської мови й програмою Web-reader, що давала змогу працювати з англомовними матеріалами інформаційних веб-сайтів.

На другому, репродуктивно-діяльнісному, етапі відбувався розвиток інформаційних умінь студентів у процесі роботи з англомовною інформацією. Досягнення мети другого етапу забезпечувалося використанням матеріалів, поданих у другій частині спецпрактикуму «Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови», та роботою з другим «Illnesses and their Treatment» і третім «Education» модулями означених методичних рекомендацій. Ці матеріали сприяли реалізації педагогічної умови, що вимагала комплексності, систематичності та наступності на всіх рівнях і етапах взаємодії студентів з англомовними засобами інформації. Вони використовувалися на практичних заняттях, у процесі самостійної роботи студентів. Робота з другою частиною спецпрактикуму передбачала аудиторну й самостійну роботу студентів, а також проведення самоконтролю засобом тестування в режимі on-line за допомогою нових інформаційних технологій. Змістовий аспект роботи включав пошук сучасних фахових матеріалів в інформаційних джерелах, налагоджування контактів та листування через Інтернет з англомовними партнерами, участь в англомовних форумах, виконання граматичних/лексичних завдань за темою, яка вивчалася, у режимі on-line.

Метою третього, конструктивно-творчого, етапу було подальше закріплення й удосконалення інформаційних умінь майбутніх учителів англійської мови. Досягнення цієї мети забезпечувалося використанням третьої частини розробленого спецпрактикуму і четвертого модулю методичних рекомендацій «Sport and Games». Реалізовувалися такі педагогічні умови, як-от: комплексність, систематичність та наступність на всіх рівнях і етапах взаємодії студентів з англомовними засобами інформації; наявність системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англомовною інформацією. Зазначені матеріали застосовувалися на практичних заняттях, у процесі проведення самостійної роботи. Навчання забезпечувалося проведенням міні-конференцій, як підсумку з кожної теми, на яких студенти представляли результати своєї роботи з автентичною соціокультурною інформацією у вигляді рефератів, доповідей, тез, а також рольових ігор, інформаційно-творчих мовних проєктів (наприклад, «Travel broadens the mind», «Travel Agency», «A changing language»). Застосування методу проєктів сприяло розвитку в студентів навичок самостійної роботи з англійської мови, їх творчого по-

тенціалу й інтегрованому використанню інформаційних і дослідницьких знань та вмій на практиці.

Четвертий, рефлексійно-оцінювальний, етап формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови було спрямовано на вдосконалення і розвиток здатності студентів до самооцінки вмій інформаційної діяльності в процесі вивчення англійської мови. Робота здійснювалася за четвертою частиною розробленого спецпрактикуму, а також за п'ятим «Travelling» та шостим «Theatre» модулями методичних рекомендацій. Ці матеріали реалізували такі педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови: наявність системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англомовною інформацією; соціокультурна спрямованість вибору професійно-орієнтованих англомовних джерел інформації. Робота проводилася на практичних заняттях і під час самостійної роботи студентів. Використовувалися рольові ігри, культурознавчі вікторини, міжпредметні мовні проекти (наприклад, міжпредметний проект – створення студентського журналу «Exchange» англійською мовою), створення традиційного й електронного мовного портфоліо. Для розвитку інформаційної рефлексії студентів їм пропонувалися завдання, які вимагали систематизації, узагальнення, класифікації, осмислення, порівняння вивченого англомовного матеріалу з подальшим аналізом результатів інформаційної діяльності. Акцент робився на самостійній діяльності студентів, які залучалися до лінгвістичного аналізу власних і чужих помилок, їх виправлення, оцінювання мовленнєвих навичок однокурсників та самооцінки в процесі інформаційної діяльності англійською мовою. Проводилася підготовка традиційного мовного портфоліо та його електронної версії.

Кожний етап передбачав відповідний аспект роботи з певним комплексом вправ, використання різноманітних видів завдань для самостійної роботи студентів.

У **третьому розділі** «Експериментальна перевірка ефективності методики формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови» подано апробацію експериментальної моделі формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови з використанням розробленої системи вправ; проаналізовано результати експерименту.

Анкетування студентів випускних курсів факультетів іноземних мов щодо виявлення їхнього ставлення до необхідності формування інформаційної культури засвідчило, що майже всі студенти усвідомлюють необхідність формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. Водночас студенти не змогли пояснити сутності понять «інформаційна культура» та «інформаційна культура вчителя англійської мови», визначити складники інформаційної культури. Вони не чітко ро-

зуміли, якими інформаційними вміннями повинен володіти майбутній учитель англійської мови.

Для визначення рівнів сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови було використано такі критерії, як-от: 1) ціннісно-змістовий з показниками: інформаційна обізнаність, інформаційна активність, інформаційна готовність; 2) професійно-діяльнісний з показниками: уміння, спрямовані на отримання інформації з різноманітних англомовних джерел; уміння, спрямовані на адаптацію та інтерпретацію англомовної інформації; уміння, спрямовані на адекватне й повне повідомлення інформації англійською мовою; 3) творчо-рефлексійний з показниками: здатність до креативного мислення, здатність до самостійного мислення, здатність до рефлексії.

Високий рівень розвитку інформаційної культури був пов'язаний з умінням студентів усвідомлено відтворювати наявні знання у вивченні англійської мови, творчо застосовувати їх в інформаційній взаємодії, навчальній і професійній діяльності, а також самостійно здобувати нові фахові знання на базі вже сформованих та проявляти активність в інформаційній діяльності англійською мовою. Студенти середнього рівня інформаційної культури характеризувались усвідомленим засвоєнням фахової інформації, самостійністю в продукуванні думок, рішенні поставлених завдань різними способами, зацікавленістю в отриманні мовних знань та інформаційних умінь у професійній підготовці. Студентам базового рівня сформованості інформаційної культури був властивий репродуктивний характер засвоєння фахової інформації, стереотипність мислення, виконання навчальних дій за зразком, низький пізнавальний інтерес, пасивність у ситуаціях інформаційної взаємодії у вивченні англійської мови.

Ефективність педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови та розробленої методики їх реалізації перевірялася під час формувального етапу експерименту, у якому взяли участь студенти других курсів факультету іноземних мов Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського та факультету іноземної філології Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського.

Результати констатувального зрізу засвідчили, що високий рівень сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови був характерний лише для 6 % студентів експериментальної (далі – ЕГ) і 7 % – контрольної (далі – КГ) груп. Середній рівень було виявлено в 13 % студентів ЕГ та 11 % КГ, базовий рівень було зафіксовано у 81 % майбутніх учителів англійської мови ЕГ та у 82 % КГ.

По закінченні формувального етапу експерименту було проведено прикінцевий зріз з метою визначення рівня сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, досягнутого після форму-

вального етапу експерименту. Кількісні дані сформованості рівнів інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови подано в таблиці.

Таблиця

Порівняльні кількісні дані рівнів сформованості інформаційної культури студентів, у %

Рівні сформованості інформаційної культури	Група			
	ЕГ		КГ	
	Констатувальний зріз	Прикінцевий зріз	Констатувальний зріз	Прикінцевий зріз
Високий	6	44	7	7
Середній	13	46	11	17
Базовий	81	10	82	76

Одержані дані засвідчують, що експериментальна методика навчання позитивно вплинула на рівні сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. Так, в ЕГ кількість студентів високого рівня зросла на 38 % (з 6 % до 44 %), середнього – на 33 % (з 13 % до 46 %). При цьому кількість студентів з базовим рівнем знизилася на 71 % (з 81 % до 10 %). Результати прикінцевого діагностування КГ також засвідчили про певні зрушення позитивного характеру. Проте, різниця між результатами констатувального та прикінцевого зрізів виявилася незначною. Так, кількість студентів з високим рівнем інформаційної культури залишилася незмінною – 7 %, із середнім рівнем зросла лише на 6 % (з 11 % до 17 %). Кількість студентів з базовим рівнем інформаційної культури зменшилася також на 6 % (з 82 % до 76 %).

Відтак, експериментальне дослідження дозволило дійти висновку про те, що виокремлені педагогічні умови і розроблена методика їх реалізації є ефективними у формуванні інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, що підтверджує правомірність висунутої гіпотези дослідження.

У висновках подано результати дослідження, основні з них такі.

Дослідження було спрямоване на формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. У дисертації визначено педагогічні умови, розроблено й науково обґрунтовано модель і методику формування інформаційної культури у майбутніх учителів англійської мови.

1. Інформаційна культура вчителя англійської мови – це складник його професійно-педагогічної культури, що дозволяє йому ефективно брати участь у всіх видах роботи з англомовною інформацією: у процесі отримання, кодування і переробки інформації будь-якого виду, створення на цій основі якісно нової інформації, її передавання та практичного використання в навчанні англійської мови (а саме: у навчанні вимови, лексичних

одиниць, граматичних явищ, структур мовленнєвих актів, країнознавчого матеріалу), у роботі з англomовними текстами, їх перекладі та редагуванні, і включає знання інформаційних ресурсів власної професійної сфери, гуманістично орієнтовану інформаційну ціннісно-смыслову сферу, розвинену інформаційну рефлексію, творчість в інформаційній поведінці й соціально-інформаційній активності, а також національно-культурну специфіку мовленнєвого спілкування.

Інформаційна культура вчителя англійської мови є інтегративним явищем і включає такі компоненти, як-от: лінгвістичний, інструментально-діяльнісний, ціннісно-смысловий, творчий та рефлексійний, які сприяють підготовці майбутнього фахівця до професійної діяльності.

2. Сформованість рівнів інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови визначають такі критерії: ціннісно-змістовий з показниками: інформаційна обізнаність, інформаційна активність, інформаційна готовність; професійно-діяльнісний з показниками: вміння отримувати інформацію з різноманітних англomовних джерел; вміння адаптувати й інтерпретувати англomовну інформацію; вміння адекватно і повно повідомляти інформацію англійською мовою; творчо-рефлексійним з показниками: здатність до креативного мислення, здатність до самостійного мислення, здатність до рефлексії. На основі визначених критеріїв і показників було схарактеризовано рівні сформованості інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови: високий, середній та базовий.

3. Педагогічними умовами, що забезпечили ефективність формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, стали: комплексність, систематичність та наступність на всіх рівнях і етапах взаємодії студентів з англomовними засобами інформації; наявність системи вправ, що спонукають студентів до активної самостійної роботи з англomовною інформацією; соціокультурна спрямованість вибору професійно-орієнтованих англomовних джерел інформації.

4. Реалізацію педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови було забезпечено системою трьох груп вправ. Кожна з цих груп була спрямована на формування певного компонента інформаційної культури: інструментально-діялісного, творчого, рефлексійного. Реалізація лінгвістичного та ціннісно-смысового компонентів була забезпечена всіма групами вправ.

До групи вправ, спрямованих на формування інструментально-діялісного компонента, увійшли такі види, як-от: лінгвістично-пошукові, комунікативно-пошукові, пізнавально-пошукові культурознавчі, комунікативно-орієнтовані, пізнавально-дослідні та пошуково-ігрові. До вправ, спрямованих на формування творчого компонента інформаційної культури, було віднесено пошуково-творчі, творчі та креативно-дослідні. Група вправ, спрямованих на формування рефлексійного компонента,

охопила аналітично-оцінювальні й рефлексійно-оцінювальні вправи. Відповідно до типів вправ, до першої групи ввійшли умовно-комунікативні, комунікативні, рецептивні, рецептивно-аналітичні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні і продуктивні; до другої групи – комунікативні й умовно-комунікативні, рецептивно-аналітичні, рецептивно-продуктивні та продуктивні. Третя група охопила умовно-комунікативні і комунікативні, рецептивно-аналітичні та рецептивно-продуктивні вправи.

5. У процесі дослідження було розроблено експериментальну модель реалізації педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, що обіймала чотири етапи: мотиваційно-підготовчий, репродуктивно-діяльнісний, конструктивно-творчий і рефлексійно-оцінювальний. Перший, мотиваційно-підготовчий, етап було спрямовано на ознайомлення студентів з можливостями використання традиційних та інноваційних інформаційних ресурсів у вивченні англійської мови, під час збагачення та систематизації їхніх знань щодо роботи з фаховою інформацією. Він вирішував завдання формування в майбутніх учителів стійкого інтересу до інформаційної діяльності англійською мовою та усвідомлення її важливості для професійного самовдосконалення, заохочення до роботи з іншомовною інформацією, формування потреби в пошуково-дослідній діяльності. Другий, репродуктивно-діяльнісний, етап формування інформаційної культури забезпечував розвиток інформаційних умінь студентів у процесі роботи з англійською інформацією. Третій, конструктивно-творчий, етап передбачав закріплення й удосконалення інформаційних умінь майбутніх учителів англійської мови. Четвертий, рефлексійно-оцінювальний, етап було спрямовано на вдосконалення і розвиток здібностей студентів до самооцінки вмінь інформаційної діяльності у вивченні англійської мови. Методичне забезпечення етапів здійснювалося за допомогою впровадження спецпрактикуму «Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови» та методичних рекомендацій з формування інформаційних умінь студентів 2-х курсів факультетів іноземних мов під час роботи з англійськими текстами різних функціональних стилів.

6. Експериментальна апробація розробленої методики засвідчила істотні позитивні зміни щодо рівнів сформованості інформаційної культури студентів ЕГ. Так, за результатами прикінцевого зрізу високого рівня досягли 44 % студентів (під час констатувального зрізу було 6 %), середнього – 46 % (було 13 %), на базовому рівні залишилося лише 10 % студентів (було 81 %). У КГ також було засвідчено певні зрушення позитивного характеру, проте різниця між результатами констатувального та прикінцевого зрізів виявилася незначною, загалом вона не перевищувала 6 % як на середньому, так і на базовому рівнях, на високому рівні залишилося 7 %

студентів.

7. За результатами проведеного дослідження було розроблено методичні рекомендації з формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови, спрямовані на отримання студентами знань про особливості інформаційних потоків, які обумовлені специфікою предмета «Іноземна мова: англійська», формування і розвиток у студентів інформаційних умінь щодо роботи з професійно-орієнтованими англомовними джерелами інформації, а також самостійну роботу майбутніх учителів англійської мови із соціокультурною англомовною інформацією, одержаною з інформаційних ресурсів власної професійної сфери.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективним напрямом може стати модифікація розробленої моделі формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови для студентів старших курсів і магістрантів факультетів іноземних мов.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Лук'янченко І. О. Структура моделі інформаційної культури майбутнього вчителя іноземної мови / І. О. Лук'янченко // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя : зб. наук. праць. – Ніжин, 2006. – № 1. – С. 107–110. – (Серія : психолого-педагогічні науки).
2. Лук'янченко І. О. Інформаційна культура як складова професійно-педагогічної культури вчителя іноземної мови / І. О. Лук'янченко // Наука і освіта. – 2007. – № 1–2. – С. 159–161.
3. Лук'янченко І. О. Педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів іноземних мов / І. О. Лук'янченко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету : зб. наук. праць. – Чернігів, 2007. – Вип. 48. – С. 157–160. – (Серія : педагогічні науки).
4. Лук'янченко І. О. Перевірка ефективності експериментальної моделі формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови / І. О. Лук'янченко // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. – Одеса, 2007. – № 9–10. – С. 244–249.
5. Лук'янченко І. О. Система вправ з формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови / І. О. Лук'янченко // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. – Одеса, 2008. – № 10–11. – С. 264–270.
6. Лук'янченко І. О. Формування професійної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов засобами комп'ютерної мережі Internet / І. О. Лук'янченко // Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Луган. обл. держ. адмін. [та ін.]. – Луганськ, 2005. – № 3. – С. 151–154.

7. Лук'янченко І. О. Використання ресурсів глобальної мережі Інтернет у самостійній роботі студентів мовних закладів освіти / І. О. Лук'янченко // Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, АПН України [та ін.]. – Луганськ, 2006. – № 4. – С. 146–149.
8. Лук'янченко І. О. Структура інформаційної культури майбутнього вчителя іноземної мови / І. О. Лук'янченко // «Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития» : сб. науч. тр. по материалам науч.-практ. конф., 1-15 октяб. 2005 г., Одесса. Т. 6 : Педагогика, психология и социология / Науч.-исслед. проектно-констр. ин-т мор. флота Украины. – Одесса : Черноморье, 2005. – С. 38–42.
9. Лук'янченко І. О. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя іноземної мови в контексті особистісно орієнтованого підходу / І. О. Лук'янченко // «Современные направления теоретических и прикладных исследований 2007» : сб. науч. тр. по материалам Междунар. науч.-практ. конф., 15-25 марта 2007 г., Одесса. Том 7 : Педагогика, психология и социология / Науч.-исслед. проектно-констр. ин-т мор. флота Украины, Одес. нац. мор. ун-т. – Одесса : Черноморье, 2007. – С. 16–19.
10. Лук'янченко І. О. Використання ідей К. Д. Ушинського у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови / І. О. Лук'янченко // Всеукр. наук.-практ. читання студ. і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського, (Одеса, 17-18 трав. 2005 р.) / М-во освіти і науки України, Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2005. – С. 53–56.
11. Лук'янченко І. О. Інформаційна культура як система / І. О. Лук'янченко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми сучасних наук : теорія та практика»], (Дніпропетровськ, 1-8 черв. 2005 р.). Т. 7 : Педагогіка / Дніпропетров. нац. ун-т, Ін-т економіки. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – С. 3–5.
12. Лук'янченко І. О. До проблеми формування інформаційної культури майбутніх учителів / І. О. Лук'янченко // Materials of international scientifically-practical conference [«The Science: theory and practice»], (Prague, Czechia – Dnepropetrovsk, Ukraine – Belgorod, Russia, July, 20th – August, 5th, 2005). Vol. 16 : Pedagogical sciences. – Prague : Publishing House «Education and Science» s.r.o. ; Prague, Czechia – Dnepropetrovsk, Ukraine – Belgorod, Russia, 2005. – P. 5–7.
13. Лук'янченко І. О. Формирование информационной культуры будущего учителя английского языка / І. О. Лук'янченко // Лингводидактика и методика обучения иностранным языкам : к новой парадигме : материалы докл. Междунар. науч.-практ. конф., 19–20 дек. 2006 г., Минск : в 2 ч. Ч. 2 / М-во образования респ. Беларусь, Минск. гос. лингвист. ун-т. – Минск : МГЛУ, 2007. – С. 195–199.

АНОТАЦІЯ

Лук'янченко І. О. Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2009.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню проблеми формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. У дисертації уточнено сутність понять «інформаційна культура», «інформаційна компетенція», «інформаційні вміння»; досліджено сутність і структуру феномену «інформаційна культура вчителя англійської мови», визначено критерії, показники, схарактеризовано рівні сформованості інформаційної культури в майбутніх учителів англійської мови; виявлено педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови; розроблено й апробовано експериментальну модель, систему вправ і методику реалізації педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови в процесі професійної підготовки.

Ключові слова: інформаційна культура, інформаційна культура майбутнього вчителя англійської мови, система вправ, педагогічні умови, експериментальна модель.

АННОТАЦИЯ

Лукьянченко И. О. Формирование информационной культуры будущих учителей английского языка. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). – Южноукраинский государственный педагогический университет им. К. Д. Ушинского. – Одесса, 2009.

Диссертационная работа посвящена исследованию педагогических условий формирования информационной культуры будущих учителей английского языка. На основе ретроспективного анализа отечественного и зарубежного опыта определены особенности информационной деятельности личности и выявлены имеющиеся подходы к процессу формирования информационной культуры.

Уточнены сущность понятий «информационная культура», «информационная компетенция», «информационные умения», проанализированы содержание и структура понятия «информационная культура учителя английского языка». Информационная культура учителя английского языка – это компонент его профессионально-педагогической культуры, которая

позволяет ему эффективно принимать участие во всех видах работы с англоязычной информацией: в процессе получения, кодировки и переработки информации любого рода, создания на этой основе качественно новой информации, ее передаче и практическом использовании в обучении английскому языку (а именно в обучении произношению, лексическим единицам, грамматическим явлениям, структурам речевых актов, страноведческому материалу), при работе с англоязычными текстами, их переводе и редактировании и включает знание информационных ресурсов своей профессиональной сферы, гуманистически ориентированную информационную ценностно-смысловую сферу, развитую информационную рефлексию, творчество в информационном поведении и социально информационной активности, а также национально-культурную специфику языкового общения. Информационная культура учителя иностранных языков является необходимой составляющей профессионально педагогической культуры.

В ходе работы было установлено, что эффективность формирования информационной культуры студента зависит от определенных педагогических условий, а именно: комплексности, систематичности и последовательности на всех уровнях и этапах взаимодействия студента с англоязычными средствами информации; использования системы упражнений, которые побуждают студентов к активной самостоятельной работе с англоязычной информацией; социокультурной направленности выбора профессионально-ориентированных англоязычных источников информации.

В работе представлена система упражнений для формирования информационной культуры студентов 2-х курсов факультетов иностранных языков, разработанная на основе отобранного языкового и речевого материала, которая включает три группы упражнений, направленных на формирование информационной культуры будущего учителя английского языка в единстве ее компонентов.

С учетом теоретических позиций исследования предложена экспериментальная модель формирования информационной культуры будущих учителей английского языка с использованием предложенной системы упражнений. Разработанная экспериментальная модель базируется на дидактических, психологических и методических принципах, которые отображают специфику процесса формирования информационной культуры у будущих учителей английского языка, и включает четыре этапа: мотивационно-подготовительный, репродуктивно-деятельностный, конструктивно-творческий и рефлексивно-оценивающий.

Содержательный аспект методики реализации разработанной модели формирования информационной культуры будущих учителей английского языка репрезентирует: активное использование разработанной системы упражнений и разных приёмов обучения (познавательные беседы-обсуж-

дения, англоязычные форумы, турниры, мини-конференции, ролевые игры, языковые проекты, традиционное/электронное языковое портфолио) на практических занятиях и в процессе самостоятельной работы студентов.

В процессе исследования были определены критерии и показатели сформированности информационной культуры будущих учителей английского языка, в соответствии с которыми была дана характеристика высокому, среднему и базовому уровням сформированности информационной культуры.

Экспериментально подтверждено, что предложенная модель способствуют повышению эффективности процесса формирования информационной культуры будущих учителей иностранного языка и совершенствованию их языковой подготовки.

Ключевые слова: информационная культура, информационная культура будущего учителя иностранного языка, система упражнений, педагогические условия, экспериментальная модель.

ANNOTATION

Lukyanchenko I. O. Developing information culture of Future English Teachers. – Manuscript.

The thesis aimed at gaining the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (Germanic languages). – South-Ukrainian State Pedagogical University named after K. D. Ushinskiy, Odesa, 2009.

The research focuses on the problem of developing information culture of future English teachers. There has been analysed the essence of the terms «information culture», «information competence», «information skills». The contents and the structure of the phenomenon «information culture of an English teacher», its criteria, indicators and the levels of developing information culture of future English teachers have been revealed. The pedagogical factors aimed at the effective work on forming information culture of future English teachers have been defined. The experimental model, the system of exercises and the methodological issues how to implement the pedagogical factors of developing information culture of future English teachers into the process of the professional teachers' training have been worked out and practically elaborated.

Key words: information culture, information culture of a future English teacher, a system of exercises, pedagogical factors, experimental model.

Лук'янченко Ірина Олегівна

УДК: 378.973+378.126+378.14+020+306

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент

Боднар Світлана Вікторівна,

Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського ,

доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Тарнопольський Олег Борисович,

Дніпропетровський університет економіки та права,

проректор з науково-педагогічної роботи,

інноваційних методів навчання,

міжнародного співробітництва та євроінтеграції,

завідувач кафедри прикладної лінгвістики та

методики навчання іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент

Корнєва Зоя Михайлівна,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу

англійської мови.

Захист дисертації відбудеться «29» квітня 2009 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.04 Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

Автореферат розісланий «20» березня 2009 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Копусь